

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І ОСОБИСТОСТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті досліджується вплив такого вираження сили держави, як влада, на психологічні особливості людей, нею наділених. Розглядаються ситуативні прояви впливу державної влади в різних країнах. Показані різні способи законодавчих і етичних обмежень політичної еліти. Описані можливі причини відсутності дієвих механізмів контролю громадян за здійсненням влади в Україні.

Ключові слова: влада, мораль, політика, політична поведінка.

Abstract

The paper examines the impact of such the expression of state strength as the authorities, on the psychological characteristics of the people it represents. We consider situational displays of the influence of the government in different countries. It also shows different methods of legal and ethical constraints of the political elite. It describes the reasons for the lack of effective mechanisms of public control for the power implementation in Ukraine.

Key words: power, morality, politics, political behavior.

Взаємозв'язок і взаємовплив людини і влади, особистості і політики є очевидним, він визначається самою природою влади, яка є втіленням сутнісних рис людини, її соціальної і біологічної природи, що виявляється в складній системі потреб, включаючи потреби в спілкуванні, самореалізації і самозбереженні.

Людина є основним суб'єктом політики, який може активно брати участь у боротьбі за владу, за її реалізацію, впливати на політичні процеси. Ставлення людини до влади може мати найширший діапазон: від повного захоплення до категоричного неприйняття і спротиву. Характер влади справляє суттєвий вплив на людину, її спосіб життя. Але і від самої людини, її здібностей, характеру, дій залежить влада [1].

У проблемі співвідношення політики і моралі є один аспект, який стосується впливу влади на моральні засади людини. Ідеальних людей, як відомо, немає. У характері й поведінці кожної людини поєднуються (щоправда, різною мірою) як позитивні, так і негативні риси. Перші з них вона намагається проявити, другі — приховати. Давно стало зрозумілим, що влада виявляє справжню сутність людини, як її позитивні, так і негативні риси. І це закономірно. Наділена владними повноваженнями людина завжди знаходиться на тому місті коли їй доводиться приймати відповідальні рішення. Ще більш виразно владні функції проявляють риси її характеру та особливості поведінки особи. Важливо врахувати й таке: влада негативно впливає на людину, посилює її негативні риси. Ще Н. Макіавеллі писав, що влада розбещує людину. Пізніше відомий англійський історик і політичний діяч Джон Актон (1834—1902) сформулював знаменитий афоризм: «Влада розбещує, абсолютна влада розбещує абсолютно» [2].

Оскільки в політику йдуть далеко не завжди найкращі люди, до того ж влада спричиняє на них негативний вплив, то для суспільства завжди актуальною є проблема захисту від деструктивного впливу політиків і влади. Незаперечний на Заході авторитет, англійський філософ Карл Раймунд Поппер (1902—1994рр.) центральним питанням політики вважав не те, хто має правити, а те, в яких умовах це робитиметься. Оскільки немає впевненості в тому, що в державі будуть гідні правителі, зазначав він, головним є питання про те, як звести до мінімуму шкоду, якої можуть завдати негідні правителі, які інститути та механізми потрібно створювати, щоб запобігти можливих втрат. Ці механізми та інститути роблять можливим контроль громадськості за здійсненням політичної влади, сприяють тому, щоб правляча еліта якомога менше зловживала владою, не відривалась від народу, дбала про його інтереси, зрештою, щоб політика і влада відповідали вимогам моралі [3].

Особливо пильним у демократичних країнах є контроль за доходами тих, хто наділений владою. Майже повсюдним є щорічне декларування не тільки доходів, а й майнового стану можновладців,

особливо членів парламенту та урядовців. Так, у Великобританії депутати парламенту, в тому числі й міністри, зобов'язані декларувати свої інтереси, зокрема щодо: директорства в приватних або публічних компаніях; оплачуваної роботи, консультацій, професійної діяльності; імен клієнтів; участі у спонсорстві; закордонних відряджень, які пов'язані з депутатською діяльністю, але оплачені сторонніми особами; коштів або пільг, одержаних від зарубіжних урядів, організацій, осіб; землі або власності, що дають значний дохід; назви компаній або інших організацій, в яких більше однієї соті частини капіталу належить депутатові, його дружині чи дітям. Відповідний перелік інтересів видається й поширюється щорічно, і депутати зобов'язані подавати подробиці про зміни в їх інтересах протягом чотирьох, тижнів [4].

У США рішення конгресу стосовно підвищення заробітної плати парламентаріїв або введення для них яких-небудь пільг вводиться в дію лише починаючи з наступного складу парламенту, тобто законодавці не можуть приймати рішення про поліпшення власного матеріального становища. Членам конгресу, а також їхнім помічникам заборонено, зокрема, пригощатися у ресторанах за рахунок лобістів, здійснювати поїздки на курорти, на спортивні змагання і проживати під час відпочинку в готелях за рахунок компаній. Цінні подарунки дозволяється приймати лише від рідних та близьких друзів, але речі на суму понад 250 доларів можна отримувати лише за згодою комітету конгресу з етики. [ ]?

Подібні законодавчі та етичні обмеження діють у багатьох інших країнах. На жаль, цього не можна сказати про сьогоденню Україну, де поки що немає дієвих механізмів контролю громадян за здійсненням влади й відповідальності її перед народом, де зловживання службовим становищем у корисливих цілях і корупція стали поширеним явищем. Глибоко помилковою є досить поширена у нас думка про те, що варто людям, наділеним владними повноваженнями (від рядового міліціонера до вищих посадових осіб держави), дати належну заробітну плату й вони перестануть зловживати службовим становищем у корисливих цілях і брати хабарі. Такої зарплати, яка б цілком задовольняла потреби людини, немає і в принципі бути не може. Потреби людини ніколи не можуть бути задоволені цілковито, бо кожна задоволена потреба породжує іншу, значно вищу. Науці відомий загальносоціологічний закон зростання потреб. На практиці трапляються численні випадки, коли за хабарництво до кримінальної відповідальності притягались навіть перші особи держави — президенти і прем'єр-міністри, не кажучи вже про міністрів та інших високопоставлених державних службовців, яким гріх скаржитись на зарплату. Отже, річ не в зарплаті, а в потребах та їх законодавчих і моральних регуляторах. Напрацювання відповідного законодавства і вироблення етичних норм, які б регулювали політичну поведінку, робили б її моральною і відповідальнішою, для України є нагальною потребою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бандурка О.М., Греченко В.А. Влада в Україні на зламі другого і третього тисячоліть: Монографія. – Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. – 304 с..
2. Історія свободи в античності // ПОЛІС. — 1993. — № 3
3. Поппер Карл. Відкрите суспільство та його вороги. Т. I. У полоні Платонових чарів / Пер. з англ. Олександр Коваленко. – К.: «Основи», 1994. – 444 с
4. Азаров Н. Й. Взаємовідносини моралі і політики // Соціально-політ. журн. 1997. № 4.

Сторожук Наталія Ігорівна – студентка групи МСС-136, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: natastor96@gmail.com.

Науковий керівник: **Похило Ірина Данилівна** – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Storozhuk Nataliya – Department of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: natastor96@gmail.com.

Supervisor: **Pokhylo Iryna** – Candidate of Political Sciences, Associate Professor at the Department of social and political sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.